

(9.12.2016)

Total No. of Questions : 9+9+9] [Total No. of Printed Pages : 7
(1126)

**B.Ed. (General) Ist Semester (1101)
Examination**

8002

**CONTEMPORARY INDIA & EDUCATION
(Same for USOL Candidates of Ist Sem.)**

**Paper : C2
(In all Mediums)**

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :- All questions carry equal marks. Attempt one question each from Units I-IV. Question No. 9 of Unit V is compulsory having four short answer questions.

Unit-I

1. What are narrow, broader and analytical meanings of education ? Discuss various functions of education. 16
2. How has liberalization, privatization and globalization affected Indian education ? Discuss. 16

A-491

(1)

Turn Over

Unit-II

3. State briefly the origin and development of education under British rule in India. 16
4. What is the contribution of the following commissions in the development of modern Indian Education ?
- (i) Secondary Education Commission
- (ii) Kothari Commission 8 each

Unit-III

5. Write notes on the following :
- (i) Recommendations of NPE-1986 regarding teacher and teacher education. 8
- (ii) Special schemes for Girls' education under S.S.A. 8
6. What is Right to Education ? Discuss the role of School Management Committee under it. 16

Unit-IV

7. Discuss various provisions of Constitution related to education. 16
8. Describe various measures taken through educational programmes to promote equality of opportunities for socially disadvantaged groups. 16

A-491

(2)

Unit-V

9. Write short notes on the following :
- (i) Etymological meaning of education
- (ii) Gokhale Bill (1912)
- (iii) Objectives of RMSA
- (iv) Directive principles of State Policy 4×4=16

A-491

(3)

Turn Over

हिन्दी माध्यम

नोट :- सभी प्रश्नों के अंक समान हैं। प्रत्येक इकाई (I-IV) से एक प्रश्न कीजिए। प्रश्न संख्या 9 (इकाई V) अनिवार्य है जिसमें चार लघु उत्तरीय प्रश्न हैं।

इकाई-I

1. शिक्षा के संक्षिप्त, व्यापक तथा विश्लेषणात्मक अर्थ क्या हैं ? शिक्षा के विभिन्न कार्यों की व्याख्या कीजिए। 16
2. भारतीय शिक्षा को उदारीकरण, निजीकरण तथा वैश्वीकरण कैसे प्रभावित करते हैं ? व्याख्या कीजिए। 16

इकाई-II

3. भारत में ब्रिटिश शासन के अधीन शिक्षा के उदय तथा विकास को संक्षेप में समझाइए। 16
4. आधुनिक भारतीय शिक्षा के विकास में निम्नलिखित आयोगों का क्या योगदान है ?
  - (i) माध्यमिक शिक्षा आयोग
  - (ii) कोटारि आयोगप्रत्येक 8

A-491

(4)

इकाई-III

5. निम्नलिखित पर टिप्पणियाँ लिखिए :
  - (i) शिक्षक तथा शिक्षक शिक्षा से सम्बन्धित NPE-1986 को सिफारिशें। 8
  - (ii) SSA के अधीन बालिकाओं की शिक्षा के लिए विशेष योजनाएँ 8
6. शिक्षा का अधिकार क्या है ? इसके अन्तर्गत स्कूल मैनेजमेंट कमेटी की भूमिका की व्याख्या कीजिए। 16

इकाई-IV

7. शिक्षा से सम्बन्धित संविधान के विभिन्न प्रावधानों की व्याख्या कीजिए। 16
8. सामाजिक अलापकारी समूहों के लिए अवसरों की समानता को बढ़ावा देने के लिए शैक्षणिक कार्यक्रमों द्वारा लिये गये विभिन्न मापदण्डों की व्याख्या कीजिए। 16

इकाई-V

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणियाँ लिखिए :
  - (i) शिक्षा का व्युत्पत्तिविषयक अर्थ
  - (ii) गोखले बिल (1912)
  - (iii) RMSA के उद्देश्य
  - (iv) राज्य नीति के निर्देशात्मक सिद्धान्त4×4=16

A-491

(5)

Turn Over

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

ਨੋਟ :- ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ (I-IV) ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਇਕਾਈ (V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ।

ਇਕਾਈ-I

1. ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਖੇਪ, ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਅਰਥ ਕੀ ਹਨ? ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 16
2. ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਦਾਰੀਕਰਣ, ਨਿਜੀਕਰਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਣ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 16

ਇਕਾਈ-II

3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਤਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ। 16
4. ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਯੋਗਾਂ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ? 8 each
  - (i) ਮਿਡਲ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ
  - (ii) ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਇਕਾਈ-III

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ :
  - (i) ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ NPE-1986 ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ। 8
  - (ii) SSA ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾਵਾਂ। 8

A-491

(6)

6. ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੂਲ ਮੈਨਜ਼ਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 16

ਇਕਾਈ-IV

7. ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸੇਵਿਯਾਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 16
8. ਸਮਾਜਿਕ ਅਲਾਭਕਾਰੀ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 16

ਇਕਾਈ-V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ :
  - (i) ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਉਂਤਪੱਤੀ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਅਰਥ
  - (ii) ਗੋਖਲੇ ਬਿਲ (1912)
  - (iii) RMSA ਦੇ ਉਦੇਸ਼
  - (iv) ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ 4x4=16

A-491

(7)